

Priroda kao spektakl

Razlikovanje divljine i divljaštva

Feral Faun

Sadržaj

Priroda kao spektakl – razlikovanje divljine i divljaštva

3

Priroda kao spektakl – razlikovanje divljine i divljaštva

(Autorova napomena: Učestala upotreba navodnika u ovom eseju u svrhu je isticanja stava da su priroda i divljina samo konstrukcije koje zapravo ne postoje.)

Priroda ne postoji oduvijek. Ne nalazi se u dubinama šume, u puminom srcu ili u pjesmama Pigmejaca, već u filozofijama i predodžbama civiliziranih ljudi. Naizgled proturječni dijelovi tvore prirodu kao ideološki konstrukt kojem je svrha da nas pripitomi, da zatomi i kanalizira naše divljaštvo.

Civilizacija je monolitna, kao i civilizirani način promatranja. Suočen s mnoštvom svega što ga okružuje, civilizirani um mora kategorizirati kako bi se osjećao kao da razumije (iako u biti razumije jedino kako nešto učiniti korisnim civilizaciji). Priroda je jedna od osnovnih kategorija civilizacije, jedna od najkorisnijih u obuzdavanju divljaštva pojedinaca i postizanju njihove samoidentifikacije kao civiliziranih, društvenih bića.

Najranije poimanje prirode vjerojatno je bilo slično onome u Starom zavjetu: zloglasna divljina, pustoš nastanjena bijesnim i otrovnim zvijerima, zlonamjernim demonima i poremećenima. Ovo gledište imalo je osobito važnu ulogu za rane civilizacije. Izazvalo je strah od divljeg, držeći većinu ljudi unutar gradskih zidina i dajući onima koji su izlazili istraživati obrambeni stav, uvjerenje da su na neprijateljskom teritoriju. Takav stav doprinjeo je stvaranju dihotomije između “ljudskog” i “prirodnog”, koja sprječava pojedince da žive divlje, odnosno, onako kako žele.

No, potpuno negativno poimanje prirode ograničene je koristi jer je civilizaciju učinilo zatvorenom i opkoljenom tvrđavom, a ona se mora širiti, mora iskorištavati sve više kako bi opstala. “Priroda” je civilizaciji postala izvor resursa, “majka” koja hrani “čovječanstvo” i njegovu civilizaciju. Bila je predivna, vrijedna obožavanja, promišljanja, proučavanja... i iskorištavanja. Nije bila zloglasna... ali, bila je kaotična, hirovita i nepouzdana. Nasreću po civilizaciju, “ljudska priroda” je evoluirala, postala je racionalna, s potrebom za postavljanje svega u red, stavljanje svega pod kontrolu. Divlja mjesta bila su nužna kako bi ih ljudi mogli proučavati i promišljati o “prirodi” u njenom neditnutom obliku, no zapravo kako bi civilizirani ljudi mogli razumjeti i kontrolirati “prirodne” procese i koristiti ih za širenje civilizacije. Stoga je “zloglasna divljina” zasjenjena “prirodom” ili “divljinom” koja ima pozitivnu vrijednost za civilizaciju.

Konstrukcija prirode stvara sustave društvenih vrijednosti i morala. Zbog naizgled proturječnih dijelova koji tvore “prirodu” i ti sustavi mogu se činiti proturječnima, no svi oni postižu isti cilj – naše pripitomljavanje. Oni koji nam govore da se “ponašamo civilizirano” i oni koji nam govore da se “ponašamo prirodno” zapravo nam poručuju istu stvar: “Živi u skladu s vanjskim vrijednostima, a ne vlastitim željama”. Moralnost prirodnosti nije ništa manje izopačena nego bilo koja druga moralnost. Ljudi su – i još uvijek jesu – zatvarani, mučeni te čak i ubijani zato što su počinili “neprirodna djela”. “Priroda” je također neugodan i zahtjevan bog.

Od samih početaka priroda je predodžba koju je vlast stvorila kako bi učvrstila svoju moć. Nije iznenađujuće da je u modernom društvu, gdje predodžbe dominiraju stvarnošću i često se čini da

je stvaraju, “priroda” prepoznata kao sredstvo za održavanje naše pripitomljenosti. Televizijske emisije o “prirodi”, Sierra Club kalendari¹, trgovine *outdoor* opremom, “prirodna” hrana i materijali, “ekološki osviješten” predsjednik i “radikalna” ekologija — svi su u dosluhu u stvaranju “prirode” i našeg “dobrog” odnosa prema njoj. Prizvana slika na podsvjesnoj razini zadržava aspekte “zloglasne divljine” rane civilizacije. U emisijama o “prirodi” uvijek postoje scene predatorstva, a redatelji tih emisija novodno koriste električne štapove kako bi životinje potakli na borbu. Upozorenja o opasnim životinjama i biljkama koja se upućuju onima koji žele istraživati “prirodu” te količina proizvoda koje su trgovci *outdoor* opremom razvili za suočavanje s tim stvarima, sudeći po mojim iskustavima lutanja po divljini, prilično su pretjerani. Život izvan civilizacije prikazuje nam se kao borba za preživljavanje.

Društvu spektakla potrebno je da “zloglasna divljina” bude prikrivena kako bi je mogli uspješno koristiti. Dominira slika “prirode” kao resursa i ljepota za promatranje i proučavanje. “Divljina” je mjesto na koje se možemo, ukoliko smo odgovarajuće obučeni, nakratko skloniti kako bismo pobjegli od jednoličnosti svakodnevice, opustili se i meditirali ili pronašli uzbuđenje i pustolovinu. I, naravno, “priroda” ostaje “majka” koja zadovoljava naše potrebe, resurs iz kojeg civilizacija samu sebe stvara.

U kulturi robe “priroda” osnažuje želju za divljom pustolovinom, za životom bez pripitomljavanja, prodajući nam sliku sebe. Prikrivena konstrukcija “zloglasne divljine” odlascima u šume daje prizvuk rizika koji privlači pustolove i buntovnike. Uz to osnažuje stav da mi zapravo ne pripadamo tamo, prodajući nam brojne proizvode koji se smatraju nužnima za odlaske na divlja mjesta. Pozitivna konstrukcija prirode potiče nas da se osjećamo kao da moramo doživjeti divlja mjesta (ne shvaćajući da će ideje kojima su nas napunili u barem jednakoj mjeri kao naše stvarno okruženje kreirati naše iskustvo). Na taj način civilizacija uspješno osvaja čak i područja koja naizgled izravno ne dotiče, pretvarajući ih u “prirodu”, u “divljinu”, u aspekte spektakla koji nas održavaju pripitomljenima.

“Priroda” pripitomljuje tako što divljinu pretvara u monolitnu cjelinu, ogromno područje odvojeno od civilizacije. Izražavanje divljaštva u središtu civilizacije obilježava se kao nezrelost, ludilo, delinkvencija, kriminal ili nemoralnost, omogućujući time da ih se odbaci, zaključa, cenzurira ili kazni, zadržavajući i dalje stav da je “prirodno” dobro. Kad “divljaštvo” postane sfera izvan nas, a ne izraz slobode pojedinca, tada mogu postojati stručnjaci za “divljaštvo” koji će nas poučiti “ispravnim” načinima za “povezivanje” s njim. Na zapadnoj obali² mnogo duhovnih učitelja zarađuje bogatstvo prodavajući yuppijima “divljaštvo” koje ni na koji način ne ugrožava njihove karijere, Porscheje i stanove. “Divljina” je danas veoma profitabilna industrija.

Ekolozi — čak i oni “radikalni” — ovdje se savršeno uklapaju. Umjesto da pokušaju podivljati i snagom svojih neokovanih težnji uništiti civilizaciju, oni pokušavaju “očuvati divljinu”. U praksi to znači da mole ili pokušavaju manipulirati vlastima kako bi zaustavili štetnije aktivnosti određenih industrija te pretvaraju komadiće relativno netaknutih šuma, pustinja i planina u zaštićena “divlja područja”. To samo učvršćuje poimanje divljaštva kao monolitne cjeline, “divljine” ili “prirode”, te komodifikaciju inherentnu ovom gledištu. U samom temelju koncepta “divljih područja” razdvajanje je “divljaštva” i “čovječnosti”. Stoga nije iznenađujuće što je jedan od ogranaka “radikalne” ekološke ideologije stvorio sukob između “biocentrizma” i “antropocentrizma” — kao da bismo trebali biti išta osim egocentrični.

¹ *Nap. prev.* Sierra Club je jedna od najstarijih, najvećih i najutjecajnijih organizacija za zaštitu okoliša u SAD-u.

² *Nap. prev.* Autor misli na zapadnu obalu SAD-a, ali se danas isto može primijeniti na čitav Zapad.

Zavaravaju se čak i ti “radikalni ekolozi” koji tvrde da žele ljude vratiti “prirodi”. Njihova vizija (kako je to jedan od njih postavio) “divlje, simbiotske sveukupnosti” samo je monolitna konstrukcija koju je stvorila civilizacija, izrečena na kvazimističan način. “Divljaštvo” tim ekološkim misticima nastavlja biti monolitna cjelina, biće veće od nas, bog kojemu se moramo pokoriti. No, potčinjavanje je pripitomljavanje. Potčinjavanje je ono što održava civilizaciju. Ime ideologije koja ga provodi manje je važno — bila to “priroda” ili “divlja, simbiotska sveukupnost”. Posljedica će i dalje biti nastavak pripitomljavanja.

Kad se divljina smatra nečime što nije nikako povezano ni s jednim monolitnim konceptom, uključujući “prirodu” ili “divljinu”, kad se na nju gleda kao na potencijal slobode pojedinaca koji se može očitovati u bilo kojem trenutku, tek tad postaje prijetnja civilizaciji. Bilo tko od nas mogao bi provesti godine u “divljini”, ali ako bismo nastavili ono što nas okružuje promatrati kroz oči civilizacije, ukoliko bismo nastavili mnoštvo bića promatrati monolitno kao “prirodu”, “divljinu”, kao “divlju, simbiotsku sveukupnost”, i dalje bismo bili civilizirani — ne bismo bili divlji. Ali, ako usred grada u bilo kojem trenutku aktivno odbacimo naše pripitomljavanje, odbijemo nametnute društvene uloge i umjesto toga živimo vođeni našim strastima, željama i hirovima, ukoliko postanemo jedinstvena i nepredvidljiva bića koja leže skrivena ispod svojih uloga, mi smo, u tome trenutku, divlji. U divljoj igri u ruševinama urušavajuće civilizacije (no nemojmo se zavarati, čak i u propadanju ona je opasan neprijatelj i sposobna se još dugo održati), možemo dati sve od sebe kako bismo je srušili. A, slobodni pobunjenici odbacit će ideologiju preživljavanja kao još jedan pokušaj civilizacije da uguši slobodno življenje i nastojat će živjeti kaotičan, dinamičan ples slobodno povezanih, jedinstvenih pojedinaca koji su suprotnost i civilizaciji i njenom pokušaju obuzdavanja divljeg, slobodnog života: “Priode”.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Feral Faun
Priroda kao spektakl
Razlikovanje divljine i divljaštva
1991

<http://www.ispodplocnika.net/tekstovi/priroda-kao-spektakl—razlikovanje-divljine-i-divljastva>
Iz časopisa “Anarchy: A Journal Of Desire Armed”, broj #29, ljeto 1991. Ponovno izdao Elephant Editions (London) 2000/2001 u zbirci “Feral Revolution”. Prijevod preuzet iz Ispod pločnika, broj 12, veljača 2013. www.ispodplocnika.net

anarhisticka-biblioteka.net